

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וארא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת וארא

- א סבלות מצרים – המשתדל השתדלות יתירה עדיין משועבד בשעבוד מצרים . . . . .
- ב על מי מנוחות – ע"י האמונה והכמחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש. . . . .
- ג אני ה' והוצאתי אתכם – באמונתו בהשגחת ה' יצא מכל צרותיו . . . . .
- ד ה'מטה' אשר בירי – אין כח בעולם להזיק או להועיל אם לא ציווה כן ה' . . . . .
- ה וירא בסבלותם – בסבלנות וקבלת היסורים באהבה ואמונה יינצל ממצריו. . . . .
- ו שלא יבזו המלך – במעלת הבזיונות להציל מכל רעה. . . . .
- ז שומע תפילה – הקב"ה שומע תפילת הכל יהיה מי שיהיה. . . . .
- ח שמסרו נפשם - מסירות נפש שייך לכל אדם בכל מצב. . . . .
- י שמעתי את נאקת – כל מהותו של יהודי לשמוע אנקת רעהו ולהיטיב לזולתו. . . . .
- יא יושב תהילות – ענין התיקון ע"י אמירת תהלים. . . . .
- יב ותן חלקנו בתורתך – המהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה. . . . .

וארא

ישראל לקראת צאתם ממצרים, לקחת טלה הרמוז לבכור המזלות, לשוחטו כ'קרבן פסח' ולזרוק דמו לשם ה', להורות שכח המזלות ג"כ כפוף תחת השגחתו והכל תחת שפעו ויכולתו יתברך.

ומבאר שכאז כן עתה, ישנם אנשים שעדיין משועבדים הם תחת סבלות מצרים - וכל הילוכם, שיחם ושינם הוא כמו שה'טבע' שולט בעולם ח"ו, ובעיניהם העובד ומתייגע מרוויח פת לחמו, וחושבים שכפי ריבוי העבודה והיגיעה כך ריבוי הפרנסה, אבל מי שכבר יצא ממצרים מאמין שהבורא יתב"ש מנהיג עולם ומלואו, וזה האיש לא ישתגע ולא יתלהט אחר מצוות ה'השתדלות' לפרנסה, בידעו כי ממילא הכל בידי הקב"ה, ומה יתן ומה יוסיף לו ריבוי ההשתדלות, וזה לשון ה'בני יששכר', והנה כשנתוודע כל זה בעת צאתינו ממצרים, הנה יצאנו לחירות עולם היינו חירות עולמי מעסקי עבודת העולם. כי הנה מי שלא נתאמת אצלו ההשגחה בסוכרו שהכל נתון תחת הטבע, הנה הוא מוכרח לעסוק בעבודת העולם כל ימי חייו, עובד ביום ובלילה להשיג מבוקשו וכו', והנה הוא עבד לאשה וללחם ולמזון ולבגד ולהון ורכוש וכיוצא, מה שאין בן מי שנתאמת אצלו ההשגחה הנה יוצא לחירות מעבודת העולם באומרו - 'בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה ה' לכרד לבטח תושיבני' (תהלים ד ט), והכל הוא בהשגחה נפלאה מיוחדת מאתו ית"ש, ואם כן איש כזה אינו מבלה ימיו במסחר ובניינים והבלי הזמן, ולבו פנוי לעבודת השי"ת ולתורתו וליראתו ולעסוק במושכלות להשלים צרכי נשמתו כל ימי חלדו.

סבלות מצרים - המשתדל השתדלות יתירה עדיין משועבד בשעבוד מצרים

בפרשתן (ו ז), 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'. עוד נאמר 'וידעו מצרים כי אני ה' (ז ה), 'למען תדע כי אני ה' (ח יח), וכן לקמן (ט יד) 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, ואף בפר' בא נאמר (י ב) 'וידעתם כי אני ה''. וביארו רבותינו הראשונים (הרמב"ן סו"פ בא, ועוד) שלשם תכלית זו הפלה ה' ועשה את כל האותות ומופתים בעשרת המכות, למען ידעו כל באי עולם כי אני ה', ולחזק האמונה בהשגחה פרטית - 'שהקב"ה מנהיג כל פרט ופרט מענייני העולם כולו כרצונו על פי השבון ותכלית.

הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע מבאר (חודש ניסן ד ד) כי טומאת מצרים היא עצם היותה ממלכת ה'כפירה', ואף מלכם 'פרעה הרשע' הכריז 'מי ה' אשר אשמע בקולו...' (ה ב), ומהות הכפירה היא שלא ראו שיש מנהיג לבירה, רק חישובו שהטבע שולט בעולם ועולם כמנהגו נוהג ומעצמו הוא מתנהל ח"ו, ולכן לא מצאו אל נכון אלא להעמיד את ה'טלה' שהוא בכור וראש למזלות כעבודה זרה שלהם, ונעשו כמי שאומרים הנהגת העולם בידי הטבע היא... ולכן בבוא זמן גאולתם ב'פקוד פקדתי' אתכם שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ באותות ומופתים, והראה השגחתו שהוא למעלה מן הטבע, וכל הטבע כלא היה, להורות על הנהגת העולם בידי הקב"ה, וזוהי 'ציאת מצרים' - שנאמן ונדע כי הקב"ה מושל בכיפה ולא המזלות וטבע העולם ח"ו. ולכן נצטוו בני

א. הנה, איתא ב'מדרש הגדול' (פרשת שמות יג) על הפסוק (א יג) 'ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך', ר' אלעזר אומר בפה רך, שהמצריים הבטיחו תשלום הגון על כל לבינה, אמרו כל מי שהוא עושה לבינה נוטל שקל, כדי לפתות את ישראל, והיו מייגעין עצמן יתר מדאי כדי לטול שכר הרבה (חוף מעמרם שלא נתפתה לבו, אלא היה עושה לבינה בכל יום) ולבסוף מה הוא אומר (ה ה) 'ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו', שחייבו אותם להכין כמתכונת זו כל יום ויום משנות השעבוד.

ולמדו מכאן מפרשי התורה גודל שכרן של הבוטחים בה' והפסדם של אלו שלא שמו בו מבטחם, שכן מי שהאמין שממילא מזונו ושכרו קצובין מן השמים ולא 'נתייגע יותר מדאי' הרוויח לכל שנות הגלות, שהרי בכל אותן השנים לא נדרש מעמו להתייגע כל כך בהעמדת הלבנים ולא הוכרח להעמיד אלא כאותה כמות שהעמיד ביום הראשון. ב. וכתב עוד, הנה נצטוינו במצוה הזאת דוקא בימי צאתנו מארץ מצרים מעבודת לחירות, להורות כי מה שהוציאנו השי"ת לחירות הוא כדי שנהיה באמת בני חורין גמורין רק משעובדים לו ולתורתו ומצותיו, וכמו שאמרו רז"ל

ליגון קודר, שהרי יודע אל נכון כי מצבו זה לא נעשה מאליו ח"ו, אלא הוא עומד ותלוי בידי שמים, והכל ממעל בא לו במדה ובמשורה, ואף אם היום נחתה עליו צרה וצוקה, הרי שלמחר יסיר הבורא מאתו את הצרה. כמו כן להיפך כשטובה באה לו אינו מתגאה בזה, ואינו מרגיש כי הוא ואפסו עוד, אלא יודע אל נכון שהבורא נתן לו את הטובה, וברצונו יכול לקחתו ממנו על פי חשבונו בכל עת שירצה, וממילא אין דעתו זחה עליו, משא"כ הנכרי, בבוא אליו עת צרה הינו מצווח ובוכה בייאוש שלא מדעת, וישקע עמוק עמוק בצרתו מחוסר אמונתו שיש מנהיג לבירה, ואילו בשעה שהטובה באה עליו הרי הוא מתגאה - כי מי ישווה לו ומי יערוך לו. וזהו פדות בין עמי ובין עמך, ש'עמך' חיהם מרים, ואילו עמי חיים בשלוות ומנוחת הנפש, אחר שהם מבינים להתבונן גם על יום 'מחר' - הן בעת צרה הן בעת ה'טובה'.

ובזה מבאר ב'דרך פיקודך' (מ"ע יח) מדוע קידשה תורה את הבכורים, וכל 'ראשית' קדוש לה', כי לזכר זה נצטוינו אנחנו עמו אשר בחר אותנו לחלקו, להקדיש לו כל צורת ראשית, דהיינו בכור פטר רחם, וראשית פרי אדמתינו, וראשית דגנינו, וראשית עריסותינו, להורות על כל ראשית הטבע והמזל וכל עסקינו בטבע הכל משועבד להבורא עולם והוא המשגיח על כל, עכ"ל.

על מי מנוחות - ע"י האמונה והבטחון יבוא לשמחת החיים ושלוות הנפש

בפרשתן (ח יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', ופירש הרב מבארנוב (בספרו 'חמרא טבא' פרשתן) ושמתי פדות בין עמי ובין עמך - שבזה יהא ניכר ההבדל וחילוק בין גוי ליהודי - האם הוא חי וחושב על המחר - מחר יהיה האות הזה. כלומר, היהודי אינו מאבד שלוות נפשו בעת צרה, ואינו נכנס

(אבות פ"ו מ"ב) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', מה שאין כן מי שמבלה ימיו בהשתדלות להרבות הון וברדיפת התאוה הנה הוא עבד משעובד לכסף וזהב ולתאוות שונות, הנה איש כזה יצא ממצרים מתחת שעבודן ונכנס תחת שיעבודים שונות, בלילה לא יישן וביום לא ינוח, ואכתי מעבדי פרעה הוא עובד לכסף וזהב, הנה לחנם יצא ממצרים, דיציאה ממצרים נקרא חירות עולם שיהיה לנו חירות משעבוד העולמי, מה שאין כן איש כזה אכתי מעבדי פרעה הוא.

וז"ל ב'דרך פיקודך' (מ"ע ו חלק המחשבה) ממילא בידיעה זאת יתבונן האיש הישראלי שלא יועיל לו שום השתדלות העולמי למלאות רצונו, רק הפקת רצון השי"ת בחוקי התורה אשר הם רצונו, בזה יתמלאו טובותיו בנפשו וגופו בכל עניני עוה"ז ועוה"ב, ויוציא זמנו רק בעבודתו ית"ש ולא בעבודת העולם וענייניו כי אין בזה תועלת, ולא יגרע ולא יוסיף בהונו ורכושו וכל ענייניו ברוב השתדלותו בטבעיות במסחר וכיוצא ובמלאכה וברפואה, ומחוייב האדם להשליך כל יתרו וכל עניניו על המשגיח וכל יכול.

ג. מספרים על הגאון החסיד הנודע רבי שמואל מונקיס זצ"ל מגדולי חסידיו של הרה"ק בעל התניא זי"ע, שפעם אחת פרצה שריפה בביתו וכילתה את כל רכושו עד שנותר בעירום ובחוסר כל, ורק בקבוק 'משקה' הצליח להציל, תיכף רץ אל בית המדרש לשתיית לחיים, ובתוך כך פתח בריקוד בשירה ובזמרה 'שלא עשני גוי... שלא עשני גוי', ידידיו חשו אליו מיד בחשש שמא השתבשה דעתו מגודל צער השריפה, נענה אליהם רבי שמואל ואמר, הן אילו הייתי מגויי הארצות שהמה משתחוים להבל וריק לאלילים, אזי גם 'אלוהי' היה 'נשרף' בשריפה זו, אך עתה שיהודי אני ואלוקי הגדול חי וקיים, על זה בלבד ראוי להודות בכל לב, ולכן הנני מפזז ומכרכר - 'שלא עשני גוי'...

ד. לשון נפלא כתב הטור והובא ב'שולחן ערוך' (א"ח רכב ס"ג) חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו.

ובשם מרן הבעש"ט זי"ע אמרו (עיי' בעש"ט עה"ת, פרשת מקץ בהערה ד, ועוד) כי זה הנפק"מ והחילוק שבין האמירה 'כל דעביד רחמנא לטב עביד' (ברכות ס:) לבין נחום איש גם זו שהיה אומר 'גם זו לטובה' (תענית כא.), כי ביאור 'לטב עביד' הוא - כדי שתצא טובה מתוך הרעה, מוסיף עליה נחום איש גם זו ואומר גם זו - אותה רעה טובה היא בעצם, וכדרך שנתהפך עפרו של נחום איש גם זו לחיצים, נמצא שטובה היתה לו בעפר עצמו... ואכן, באמירה זו מהפך האדם את הרעה עצמה להיות לו לטובה.

והאמת תורה דרכה, שעפ"י רוב עינו של אדם מטעה אותו - להביט על הרע במיעוטו תחת ההבטה על רוב

אני ה' והוצאתי אתכם - באמונתו בהשגחת ה' יצא מכל צרותיו

בפרשתן (ו ז), 'וידעתם כי אני ה' אלוקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים'. נתבאר בספרים

הקדושים (עיי' שפ"א וארא תרל"ד ד"ה והוצאתי) כי ידיעה זו - וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודיו ומיצריו. כי באמונתו הינו יודע שהקב"ה משגיח עליו בכל עת ורגע, וכל הבא עליו מאתו יתברך הוא ואין כאן כל סבל ומיצר אלא טובה וברכה, שמחה ותענוג. וכך כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע (וזהר חי בפרשתן ד"ה בטחו בה) 'תאמינו לי אחי (אחרי כל הרדיפות וחלישות הדעת שעדו עלי), אם לא הייתי יודע בעצמי שבכל תנועה שבעולם נמצא כביכול ה', והשגחתו יתברך היא על כל פרט ופרט, הרי כבר מימים רבים הייתי אובר מן העולם - ממה שעבר עלי מן הדוחק והעוני והצער והגלות והבזיונות, ואחרון הכביד מחמת חלישות הדעת, אך השי"ת עוזר לי שאיני מרגיש בזה, כי בכל תנועה ותנועה הקב"ה מחיה אותי שלא ארגיש לא מהם ולא מהמונם. וכאשר אדם מאמין באמת שאין בעולם כלום חוץ מהשי"ת, אז כל הדינים נמתקים לו על ידי אור האמונה, ואינו צריך לצעקה ותפילה אלא על ידי ביטחון ואמונה מיד נהיה חסד ה'".

ובזה מבאר את הכתוב (סוף פר' שמות, ה כב) 'וישב משה אל ה' ויאמר ה' למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני, נתכוון לשאול, למה הרעותה לעם הזה - כי לכבודת המלאכה נחלשה אמונתם, ומתוך חסרון אמונה

הנה איתא מהרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (דבר"י הנדמ"ח ח"ב ליקוטים עמ' תח) כי 'השמחה ושלוות הנפש' הם הם הוכחה וראיה לתוקף אמונתו של אדם בה', שהרי פעמים אין האדם מאמין באמת. אלא, בראותו שאין לו פתח הצלה אחר הרי הוא אומר 'בעל בטחון' הנני וה' יהיה בעזרי, בחושבו הרי לא אפסיד ע"י הבטחון. לזה אמר הקרא (ירמיה ז' ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', והיה ה' מבטחו, ר"ל, ברוך הגבר אשר יבטח בה' - ובמה יודע אם הוא בוטח באמת, והיה ה' מבטחו - אין 'והיה' אלא לשון שמחה (בר"ר מב ג), והיינו אם הוא שמח בכל מצב שהוא" אות הוא שקנה את מידת הביטחון בנפשו. כי הבוטח רק מתוך ייאוש, יתהלך ביגון ואנחה. משא"כ ה'בוטח' באמת יעלוז לבו בהיותו בטוח וסמוך על הישועה הקרובה.

והאמת היא, שלא יוכל האדם לחיות מבלעדי חי עולמים, כי בכל מקום בכל עת ובכל מצב נמצא הקב"ה עמו, וכביאורו של הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע בשם מרן הבעש"ט הק' זי"ע (תולדות' בפר בשלח, בפסוק 'ויצעקו בני"י) שהחושב לברוח ממצבו הרע ומהצרה שנחתה לפתחו, אינו דומה אלא לחולה שתקפתו החולי (כגון בעת הכלי לידה) שרוצה 'לברוח' מייסוריו, ולכן הינו בורח ומהלך ממקום למקום, שאין זה אלא חוכא ואיטלולא - שבכל מקום שילך ילך עמו חלויו. כיו"ב הוא ה'בורח' כביכול מהקב"ה... אין לו אלא עצה אחת לברוח אל בעל הבירה, שהכל מאתו בא, יתפלל ויתחנן אליו שיטיב מצבו ויסיר מאתו כל המצוקות והקשיים.

טובה שהקב"ה משפיע עליו בכל עת ושעה. פעם הראה הרב אליהו דסלר זצ"ל לתלמידיו דף לבן עם נקודה שחורה כתובה בו, ושאלם - מה הם רואים, ויענו כולם כאחד - נקודה שחורה אנו רואים, נענה ר"א ואמר להם, הרי לכם שאתם רואים את הנקודה השחורה על אף שכל הדף 'כולו לבן'... דעו כי זהו טבעם של בני אדם לראות רק את השחור את הרע אף שאינו אלא נקודה קטנה שבקטנות לעומת הלבן השולט בכל הדף... ודרך הישר להיפך היא. ה. הרה"ק ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע היה אומר (בעיי"ז בדברי בינה להרה"ק מביאלה זי"ע) עה"כ (ג כא) 'והיה כי תלכון לא תלכו ריקם'. כי כאמור אין והיה אלא לשון שמחה, וזה דבר הכתוב והיה כי תלכון אם תהלכו במידת השמחה הטובה, אזי לא תלכו ריקם - לא תחסרו כל טוב, כי השמחה היא בחלקכם.

ו. ידוע שהרה"ק בעל התניא זי"ע היה אומר, שלא מצבו של אדם מעמיד את האדם בשמחה ונחת, אלא אדרבה, האדם מחליט מה יהא מצבו, כי בבטחון אמיץ וחזק, יחיה בשלוות ומנוחת הנפש, ומביא עצמו לשערי השמחה. וכך כתב הרה"ק משאץ בסוף ימיו (במכתב) לעת זקנותו, ידי ורגלי והאצטומכא כבר אינן בכוחם הראוי להם. אך מעודי ביקשתי מהקב"ה 'אל תשליכני לעת זקנה', שגם לעת זקנתי יהיה לי בהירות הדעת, וכן שאראה בעיני כרגיל - שאוכל לעסוק בתורה הקדושה. ואכן הקב"ה סייע בעדי והריני יכול ללמוד במנוחה. ובאשר לשאר האיברים - שידאגו כל אחד לעצמו.

ה'מטה' אשר בידי - אין כח בעולם להזיק או להועיל אם לא ציווה כן ה'

בפרשתן (ו ט-יב), 'ואמרת אל אהרן קח את מִטְךָ והשלך לפני פרעה... ויבלע מִטָּה אהרן את מִטּוֹתָם'.

רמזו בה קמאי שבא לומר לו ולהורות לנו לדורות שאין אדם מזיק לחברו, וכל מעשי איש כנגד רעהו לטוב או למוטב אינו אלא כ'מטה' הנתון בידי אדם - שאיש לא יאמר 'מטה' זה היכני, כי כל בר דעת מבין שאין כל כח במטה עצמו לעשות איזו פעולה מטוב ועד רע, ולא נעשתה הפעולה רק ע"י האדם האוחז את המטה ובכוחו... כך על הניזוק - הנרדף - הנפגע מרעהו להחשיב את המזיק - הרודף - הפוגע בו כ'מטה' הנתון כביכול בידי הבורא, והוא הוא העושה את כל הנעשה אתו" - בחשבונות שמים... וממילא לעולם לא ירך לבנו מהעומד לבוא עליו וכדו', בידעו שאין כח ביד שום 'נברא' לעשות איזה דבר מעצמו, ולשנות את אשר נגזר עליו מן שמיא. שהרי הבורא ית"ש הוא 'עשה ועושה ויעשה' לכל

בוודאי מאבדים את זכותם מלהגאל... אם כן - שחסרים הם את האמונה למה זה שלחתי להתייגע לריק, הרי בהעדר האמונה לא תהיה ולא תבוא גאולתם המצופה.

זאת ועוד לימד אותנו הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (משפטים ד"ה ואלה) וז"ל, שמעתי ממורי (מרן הבעש"ט הק' זי"ע) כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש או נוטלין ממנו מדת מדרגת הבטחון, כי בשעה שהאדם מאמין בלבו ונפשו בבוראו ובהשגחתו, אין כל כוח שבעולם שיכול להזיקו, עכ"ל. נמצא שהמחזיק עצמו באמונה ובטחון לא תימוט רגלו לעולמים.

וכן איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרומה תרל"ד) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו' (ירמיה יז ז), כי כפי אשר יבטח האדם בה' כך מוכטח הוא באמת, כי עצם הביטחון מביא ישועה רבתי לאדם.

ז. מעשה ביהודי שתינה את צערו ומכאובו בפני הרה"ק מנעשכיו זי"ע כי הוא זקוק לרפואה. אמר לו הרבי פנה נא לרופא של העיר אניפולי ומשם תבוא ישועתך. כעבור כמה ימים חזר האיש אל הרבי ב'טענה' שנסע לאניפולי ואין שם רופא כלל. שאלו הרבי, מה עושים בני העיר בעת חולי ומכאוב, ענה היהודי, יפנו ל'קל רופא נאמן' - ה"ה אביהם שבשמים. נענה הרבי, הוא אשר דברתי, פנה ל'רופא' שלהם, והרי הוא מלך ממ"ה הקב"ה, השכל והבן שרק עליו יש לסמוך ואין ביד רופא לסייע לך, קווה והתפלל אליו ותבוא לבריאות שלימה ואיתנה.

סיפר הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע שהוא עצמו הכיר בני עיירה אחת, שלהם היה רק 'רופא' אחד ו'רוקח' אחד, והיו אלו השניים מפקיעים את השערים הן בבדיקת הרופא הן בסממני הרפואה, התאספו בני העיר ל'אסיפה דחופה', ויצא ה'פסק' שמהיום והלאה לא יפנו בני העיר אליהם, אלא כל מי שיש לו חולי בביתו, יזעק אל ה' אלוקיו בתחינה ובבקשת 'רפאינו ה' ונרפא', וה'רופא' כל בשר' יפליא לעשות, לרפאותו ולהחיותו. כעבור שנה בדקו ומצאו שלא מת אפילו אחד מבני העיר בכל השנה שעברה, זולתי הרופא והרוקח. כי המתפלל מתוך עמקי הלב ואמונה פשוטה בבורא עולם, ינצל מכל פגע ומכל מחלה.

ח. כתב ה'חזון איש' בספרו 'אמונה ובטחון' (פ"ב), וז"ל. וממידת הבטחון - להעמיד עצמו על נקודת האמונה... כי לא המקרה פגעו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו ית'.

ומוכיח זאת מדברי הגמרא (תענית יח:), כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא, אמר להם - אם מַעֲמֹו של חנניה מישאל ועזריה אתם - יבא אלוקיכם ויציל אתכם מְיָדִי - כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר. אמרו לו, חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורים היו, וראויין היו ליעשות להם נס, ונבוכדנצר מלך הגון היה, וראוי לעשות נס על ידו. ואותו רשע (אליו היו הדברים מכוונים) הדיוט הוא, ואינו ראוי לעשות נס על ידו. ואנו נתחייבנו כליה למקום, ואם אין אתה הורגנו - הרבה הורגים יש לו למקום, והרבה דובין ואריות יש לו למקום בעולמו שפוגעין בנו והורגין אותנו. אלא לא מסרנו הקב"ה בידך - אלא שעתיד ליפרע דְמִינוּ מידך. בהשקפה כזאת יש לו לאדם להביט על כל אשר יארע - כי הכל ממילא נעשה מן השמים, והעושה... אינו אלא שליח, ואם לא היה שליח זה עושה כן היה שליח אחר עושהו במקומו.

וכן כתב ה'ברטנורא' (אבות ב ו) על דברי המשנה 'וסוף מטיפיך יטפון' - שלא היה הדבר מסור בידן להרגך, אלא לבית דין, והקב"ה מסרך בידן - שמגלגלים חובה ע"י חייב, ועתיד הוא אח"כ לתבוע מהן מיתתך.

ולדידן הדברים אמורים, הן לענין מעשה ידי האדם עצמו, שלא יחשוב 'אני' עשיתי... אלא ידע כי ה' עשה לו את כל החיל הזה, הן כמה שאחרים מעוללים לו. בכל עת ורגע יזכור שאין דבר הנעשה מעצמו או ע"י איזה בריה שבעולם, אלא הכל במוצא פי ה' הוא - 'כי הוא אמר ויהי, הוא ציוה ויעמוד'. ואז אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא. כי כאשר אי מי קלל, או הזיק, ביזהו או לקח ממנו, דיבר עליו רע וכו' וכיו"ב. הרי באמונתו יודע הוא אל נכון שלא פלוני ביזהו, ולא אלמוני קיפח את פרנסתו, לא ראובן קלקל לו את השידוך, ולא שמעון דיבר עליו סרה לעיני כל הקהל, לא לוי לקח לו את ה'עמוד' ולא יהודה... וכו'. אלא יביט על כל אלו המעשים והמאורעות - כמו שנעשו על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. ומה לו כי ילון על חברו.

וירא בסבלותם - בסבלנות וקבלת היסורים באהבה ואמונה יינצל ממצריו

בפרשתן (ו ו) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצילתי אתכם מעבודתם. מבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה והוצאתי), וז"ל. כי התורה מלמדת אותנו עיקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני ישראל... תחת כור הברזל, ויעבידו מצרים אותם בכל עבודה קשה, ככל זה נאמנה את א-ל רוחם, ולא הרע לבכם לאמר, למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האומות להיות נרדים בעבודת הפרך. וכי מפני שאנחנו 'מיוחסים' נשתעבד למצרים הפחותים והשפלים. אך בכל העת היא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזירת הקב"ה, (באמרם) כי אם בעיניו הוא טוב, גם לנו כיושר. וזהו שנאמר (ב יא) 'ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם...' שראה ברוח הקודש את מדת הסבלנות של בני ישראל, כי נתנו שבמם לקבל הכל באהבה בגזירת השי"ת... לא הוקשה בעיניהם כלום על השי"ת, ולכך זכו לגאולה.

המעשים, וכל מעשי רעהו אינם אלא מעשי שמים לטובתו השלימה. וכך פירש ה'חת"ם סופר' זי"ע (תו"מ הגש"פ ד"ה ובאותות) כמה שנאמר 'ויבלע מטה אהרן את מטותם', ונתפרש בגמ' (שבת צו.) שהיה נס בתוך נס, שתחילה חזרו כל התנינים להיות מטות ואז בלע מטה אהרן את מטותם, ויש להקשות, לשם מה נעשה נס זה, מדוע לא היה די בהראות המופת שמטה אהרן בעודו תנין יבלע את כל מטותם כשהם בדמות תנינים. והרי כלל מסור בידינו - 'לא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא' (זוהר מקץ רא:), אלא מבאר החת"ם סופר, שבא הקב"ה לרמוז לפרעה, הנך קורא לעצמך 'תנין הגדול' (עי' יחזקאל כט ג), אינך לא 'תנין' ולא 'גדול' - כי אם 'מטה' אשר בידי (כיד ה'), אין בכוחך לעשות מאומה בלתי אם אתן לך את הכוח ואת הרשות לכך.

וגם בענין ה'טובה' ייאמר כן, דהנה כתיב בפרשתן (ו ל, ז א-ב) 'ויאמר משה לפני ה' הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה, ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלוקים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך, אתה תדבר את כל אשר אצוץ... ושלח את בני ישראל מארצו'. ומבאר ה'ר"ן' (דרשות הר"ן, הדרוש הה' ד"ה וזה דבר) מדוע לא עשה הקב"ה גם להסיר ממושה את ה'כבוד פה' שלו. כי רצה הבורא שנדע שהוא הבורא והמנהיג, וכל הנעשה בהאי עלמא על פי ה' הוא, ומלכותו בכל משלה, שלא נטעה שכוחו של משה - 'מושיען ומנהיגן של ישראל' היה בזכות 'מתק לשונו' ואמרותיו הנוטפות נופת צוף וכל טעם, על כן עשהו הבורא ערל פה וכבוד שפה, למען יראו הכל שכוחו היה מן השמים - 'כי אנוכי אהיה עם פיך'. ומכאן ילמד כל אחד ש'יצאת מצרים' הפרטי שלו - כל חד וחד בדיליה, אינה תלויה כלל באיזה סיבה טבעית אלא ב'דבר שמים'.

ט. פעם אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לתלמידיו, הנה מדרך העולם, כשזקוק אדם לסכום כסף קטן אינו טרוד כלל, ובשלוות נפשו הוא סמוך ובטוח שהמעות יבואו לידי, ואילו בשעה שנצרך לסכום גדול הריהו כולו עסוק ב'כסף מנל', ודואג מניין ישיג את הממון הרב. אך האמת דאיפכא מסתברא, כי הזקוק לממון רב ויודע היטב שאי אפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ובעל כרחו משיג הוא את שברו על ה' אלוקיו, איש הלזה בוודאי ישיג המעות בבטחונו הגדול בה'. אך לעומתו, הנצרך לסכום קטן, ונראה בעיניו שאפשר לו להשיגם בכוחות עצמו, ואינו נשען לגמרי על בורא כל העולמים, זה האיש עליו לדאוג ביותר, כי מתרחק הוא מהבטחון בה' אם כן 'מאין יבוא עזרו'.

י. על כגון דא רמזו בלשון הכתוב (תהילים לו ז) 'צדקתך כהררי קל, משפטיך תהום רבה', כי בעת שנמצא האדם במצב של צדקתך שכביכול הכל הולך למישרין ונקל לו להצדיק את הנהגת הבורא עמו אזי כהררי קל מותר לו להתבונן

קול צווחה בעיר ואמר מוכטחני שזה איננו בביתי, והאיך היה בטוח בזה הלא כל ימיו היה נדחק ביסורי עוני. אלא שידע כי אין זה מדרך אנשי ביתו לזעוק על הבא להם חלילה, כי מדת הסבלנות הוא מלומד בבית הצדיקים כל הימים, עב"ל".

שלא יבזו המלך - במעלת הבזיונות להציל מכל רעה

נוראות מצינו ב'חתם סופר' (ד"ה ויצום) על דברי רש"י על הפסוק (ו יג) 'ידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים' - צום עליו לחלק לו כבוד בדבריהם. וז"ל, נראה דרצה להזהירם שלא יבזו המלך, ויתכפרו לו עוונותיו, ולא יבואו המכות עליו בדין. בין והתבונן אם פרעה הרשע העומד ומשעבד שישים רבוא מבני ישראל - בעינויים קשים ומרים, ובדין הוא שילקה כהנה וכהנה, אפילו הכי בזכות בזיון מועט - שלא ינהגו בו כבוד כראוי ייפטר לגמרי מהמכות, ק"ו בן בנו של ק"ו לדין - אף מי שאינו במצב הראוי, עדיין רחוק הוא מלהיות פרעה, ובוודאי שע"י הבזיון ייפטר מכל מיני מכות ה"י".

וממשיך התפא"ש, כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקריו, וכשם שמברכין על הטובה, כך יברך אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה, ורבו עליו המטרידים המבטלין אותו מעבודתו ולימודו, ואילו לחברו הגרוע ממנו יש עושר ונכסים ומנוחה. ולא ירע לבבו לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם, ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, וכי לא טוב היה לך להעניק לי מטובך, הרי כל כוונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה ואלה הסיבות מבטלים אותי חנם. כי לא כן הדבר. כי עמקו מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל. כי אולי רצון הש"י לנסותו אם יהרהר אחריו.

אך זה ענין עבדות להש"י להאיר מתוך חשיבה את לבבו לשמים, כמ"ש (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלוך בלבבך בכל נפשך' - אפילו הוא נוטל את נפשך, והנה 'נפש' הוא מלשון רצון, כמו שנאמר (בראשית כג ה) 'אם יש את נפשכם', ולזה אמר הכתוב 'אפי' הוא נוטל את נפשך' - פי' רצונך. (היינו) שנוטל ממך הרצון להש"י ע"י טרדת הפרנסה וכיוצא אעפ"כ ואהבת. ולא יקשה בעיניך על הש"י.ת. וכמו שמצינו בהלל (ברכות ס.) ששמע

כמי שעמד למרגלות ההר ומתבונן בגדלו ויופיו של הר. אבל משפטיך כשיש עמו הנהגת משפט ודין, יראה עצמו עומד במקום גבוה והתהום פעורה מתחת לרגליו, שבאם יביט לאחוריו, ולא יתבונן כראוי אל אשר לפניו, הרי בירגע קטן מסוכן הוא ליפול אל עמקי התהום, כמו כן, בשעה של הנהגת דין וייסורים לא יביט על מצב נפילתו אלא יתבונן ויקשר את מוחו ולבו לעבותות האמונה התמימה בחי עולמים.

יא. סיפר הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע שכך היו בודקים בימיו את ה'חתן' - מניחים לפניו פקעת של צמר שנקשרה בסבך נימה בנימה, וכך היו בודקים מידת 'סבלנותו' - כמה סבלנות יש בו להתיר 'פקעת צמר' זו... סיים הרה"ק ואמר, כך הוא גם בעבודת הקודש, כי העולם דומה לפקעת של צמר הסבוכה... ואם ירצה האדם לצאת מסבך מיצריו, עליו להתיישב ביישוב הדעת, יישוב דעת זה ישיג ע"י אמונה טהורה וביטחון גמור בבורא ית', ועל ידי זה יצא מכל המצרים הפוקדים אותו בזה העולם חדשים לבקרים.

להגה"צ רבי משה קליערס זצוק"ל רבה של טבריה, היה בן ושמו ר' אברהם מרדכי, ששימש בערוב ימיו כמזכיר הישיבה דשם, ביום מן הימים שלח רא"מ את אחיו הצעיר ר' אלישע שימסור לשלוחי הבי דואר מכתב האמור להגיע לאחינו שבגולה - לטובת הישיבה. וזירזו ביותר לאמר, רוץ נא מהרה כדי שתספיק את השלוחים (באותם הימים היה הדואר נשלח אחת בחדש). רבי משה שמע את הדברים מתוך חדרו, ומיהר לעברו, אלישע הנני מזהירך שלא תרוץ ולא תיבהל, כי שווה לו לאדם להפסיד אפילו מאה אלף פונט ובכדי שלא יאבד אפילו רגע אחד קטן של יישוב הדעת חלילה. כי המאמין שהכל מן השמים לא ימהר ולא יאבד משלוות נפשו, שהרי יודע הוא אל נכון שאף אם ירוץ לא יגיע אל יעדו אלא אם כך גזרה חכמתו יתברך.

יב. אמרו בגמרא (ב"ב ט.) גבי ענין ה'צדקה' שגדול המעשה יותר מן העושה, ומבאר שם ביעב"ץ, וז"ל. לפי שטורח וסובל עלבונות מן הנגבים על ידו...

בימי המלחמה בשנת תש"ח ישבו בני ירושלים במקלטים (שעלטער) מאימת הפגזים שנחתו בזה אחר זה מהישמעאלים על השכונות (החדשות) בירושלים. באותו מקלט ישב הרה"ק רבי גדלי' משה מזוועהל זיע"א בנו של הרה"ק רבי שלומק'ה - ישבה עוד אשה אחת שלא הייתה שפויה בדעתה, וכל יושבי המקלט סבלו מרורות ממנה-

כי בין התקפת פגז לפגז היו פגזים יוצאים מפיה, והייתה מביישת את כל יושבי המקלט ב'טוב טעם ודעת' לכל אחד ואחד בשלו, למלמד בענייני מלמדות וכו' לשאר בעלי המקצועות, משנתמלאה סאתה ניגשו דרי המקום לשאול את פי הרה"ק רגד"מ אולי נוותר עליה ונזכה עוד מקלטים בפה מפיק מרגליות כמוה, נענה הגד"מ, מן הדין מותר לכם לשלחה חוצה (שלא בעת סכנה) שתמצא לה מחסה ומקלט אחר, אלא שבטרם תעשו זאת אספר לכם עובדה שהייתה עם אבי הק':

בת חולנית הייתה לאבי, שכל אימת שעלה חום גופה הייתה נתונה בסכנת חיים עצומה, יום אחד עלה ונתעלה חום גופה למעלה למעלה, מיד לבש אבי את הרזולקע (מעיל עליון) ויצא לרחובה של עיר – בהיות אבי ממונה על ההקדש היה ממונה גם על גביית 'שכר לימוד' מהורי תלמידי הת"ת, באותו מעמד ניגש אבי אל אשה אחת קשת רוח וביקש ממנה שתסלק חובה לת"ת שכבר בן כמה חדשים הוא החוב, פתחה האשה את פיה שלא בחכמה ובבזיון נורא ביזתה את אבי, מי אתה, ומי שמך לאיש שתדרוש מעמי שכר לימוד וכו'... כל אותה שעה שמע אבי ושתה בצמא ובשתיקה את דבריה. משגמרה את ה'דרשה' חזר אבי הביתה ובזכות אותם בושות יצאה בתו – אחותי מכלל סכנה. לא עבר זמן רב ושוב עלה חומה של אחותי וכמעשהו בראשונה יצא לרחובה של עיר לחפש בזיונות... ולא מצא... מכיוון שכן שב לביתו ונענה בצער, לא מצאתי אפי' בזיון כל שהוא, ואכן הבת – אחותי שבקה חיים לכל חי באותו זמן. מעתה אמרו נא, הנה, אבי הק' אמר שבזיונות מכפרים להפטר מן המיתה, ובמצב כזה שאנו עומדים בו – שפגזים נופלים מכל עבר והכל נתונים תחת סכנת מוות, וכי לא עדיף להיפטר מהסכנה ע"י בזיונותיה של האי איתתא.

סיפר לי אברך הדר באחד מערי הגליל מעשה נפלא שאירע עמו, לפני כשנתיים בחודש אדר שנת תשע"ו עמד הלה בסיומם של שבע שנות ציפיה וייחול להפקד בזרע של קיימא ולא ראה כל ישועה באופק, באותה שעה נתגלגל לידי אמו גליון באר הפרשה בו נתבאר בארוכה במעלתם וגדולתם של השומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים, והחליטה לתור אחרי 'שומעי חרפה' לזכות בנה זה, לא ארכו הימים והנה היא שומעת ברחובה של עיר אשה אחת 'שוטפת' (וואשט אפ) את שכנתה וגרת ביתה והמתביישת שותקת בכוחות עילאיים, מיד ניגשה אליה ובקשתה שתברך את בנה המצפה לזש"ק... ואכן, בחודש כסלו נולדה בתו הבכורה (באופן רגיל מבלי כל רפואות וכיו"ב).

מעשה נפלא שאירע אך לפני כשבוע ימים, באברך שנסע עם חבר מרעיו ל'שבת התוועדות' בשבת פרשת ויחי תשע"ח, על הדרך היה לבוש ב'כאלעטל' הנקרא 'שלאף ראק' (חלוק דק ביותר), וכל אותה העת היה לבו שמח וטוב לב על חלקו ששפר עליו להצטרף לקבוצה חשובה זו לערוך עמהם את כל יום השבת הבעל"ט, אך בבואו לזמן כניסת השבת חשכו עיניו בראותו ששכח להביא עמו את ה'קאפוטא' (בעקטישע - מלבוש מכובד הנהוג בין בני קהילתו לכבוד השבת), ולא ידע את נפשו, כי היה נראה שיצטרך להתפלל ולערוך את כל השבת כשהוא לבוש באותו חלוק דק, ובקרב מחנהו נחשבת לבישת חלוק כזה כלבישת 'בגדי שינה' באמצע 'חתונה'...

ידידו הנאמן שראה בצר לו, אמר לו, הנה, קח את הלבוש – הקאפוטא שלי ואני אלביש עצמי ב'שלאף ראק' שלי, וכל הבזיונות שיהיו מנת חלקי ע"י השלאף ראק ייזקפו לזכות בני המבוגר ביותר – שעדיין לא בא בקשרי שידוכין ואירוסין... למען מציאת זיווגו בקרוב. לא ארכו הימים, ובליל שישי פרשת שמות (כחמשה ימים אחר אותה שבת) בא בנו בברית האירוסין – ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל.

הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע ערך פעם סעודת הודאה גדולה, ומשנשאל 'הודאה' מה זה עושה, הרי לא חולי ולא נס אחר היה כאן, הסביר להם הרבי שיש לו בקבלה מאבותיו הקדושים, שאם נגזר על אדם חולי מסוכן – ויש לו זכות עצמו או זכות אבות, ממירין לו את החולי לבזיונות ובושות, והנה היום ביזה אותי מאן דהו בבשוות נוראות עד עמקי הנפש, נמצא שניצלתי על ידי זה מחולי ומכאוב, על כן עלי לעשות סעודת הודאה, ככל חולה שנתרפא מחוליו, כי אינני שונה ממנו, ואדרבה ביותר מוטל עלי החיוב להודות, שלא רק שנתרפאתי מחולי, אלא ניצלתי שלא חליתי כלל.

לפי זה אמרו, שהמבייש את חבירו ומנע ממנו 'חולי', הריהו כרופא גדול – שמרפא את האדם בלא שום כאב וייסורי הגוף, ועליו נאמר (קידושין פב.) 'טוב שברופאים לגיהנום'. וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'המבזה את חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא', ואף שהיצר ממתיק לו את הדבר עד מאד, יזכור את המשל שאמרו, פעם היה יהודי שלעבודת פרנסתו היה מנקה חלונות בבניין גבוה מאד, וכך היה המנהג חברו היה נעמד על גג הבניין ואוחז בקצות

המכות - אשר היו מגיעים לו ביושר... ק"ו בן בנו של ק"ו לבר ישראל שיכול לפעול בתפילתו גדולות ונצורות" - כי אף הפחות שב ישראל לא נגע באפס קצהו מרשעותו של פרעה י.

עוד מצינו 'בספר העיקרים' (מאמר ד' פט"ז) שהתפילה מועילה לכל אחד ואפילו פחות שבפחותים, וראיתו ממנשה בן חזקיה מלך יהודה, שהיה רשע גמור ולא היה מי שהמרה את פי ה' והפליג בעוול כמוהו לא לפניו ולא לאחריו, ואף על פי כן נאמר בו (דה"ב' לב יב-יג) 'וכהצר לו חילה את פני ה' אלוקיו ויכנע מאד מלפני אלוקי אבותיו, ויתפלל אליו ויעתר לו ה', וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו', ולמדנו מכאן שאף אם יהיה המתפלל בתכלית הרוע כמנשה הרי הוא מוכן לקבל החסד על ידי התפילה.

שמסרו נפשם - מסירות נפש שייך לכל אדם בכל מצב

איתא בגמ' (פסחים נג:) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת ה' לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מן הצפרדעים, מה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו (ו' כח) 'ובאו ועלו בביתך ובתנורידך'... אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ולכאורה צריך ביאור, מדוע הרחיקו לכת עד ה'צפרדעים', ולא למדו זאת מ'אברהם אבינו'

כתב ב'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג לט) וז"ל. 'נפשי תידום' - כיצד אפשר שיהיה דומם, ולא ירגיש, ע"י שיהיה מורגל כבר כל כך לקבל הבזיונות, כעפר שהוא מוכן לקבל דריסות בני אדם עליו תמיד. ואמר החכם כבוד הרב אברהם הלוי נר"ו שנלמד מדת הענוה מהעפר, שהעפר כל זמן שהוא גם לא יועיל למלאכה, כל שכן לעשות ממנו בלי, וכל יותר שהוא שחוק הוא יותר טוב. כן האדם, ואני אומר שלזה אמר 'נפשי כעפר לכל תהיה' - שכל יותר שיקבל הבזיונות תתעלה נפשו יותר.

שומע תפילה - הקב"ה שומע תפילת הכל יהיה מי שיהיה

בפרשתן (ח טז) 'ויאמר ה' אל משה השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה הנה יוצא המימה', נוראות איתא במדרש (שמו"ר יא א) היה פרעה רוצה לעסוק בתפלה, אמר הקב"ה למשה, עד שלא יצא - לך והתייצב לפניו. המתבונן בדברים אלו תתפעל נפשו ותינתר ממקומה, כי מכאן נסתמו כל טענותיו ותלונותיו - שהוא חוזר ואומר בכל עת ושעה - הנני העני ממעש, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, מה אני ומה חיי שאוכל לעמוד ולהתפלל לפני הבורא, כיצד תעשה תפילתי רושם. כי ישא ק"ו בעצמו, אם זה הרשע - פרעה ששעבד שישים רבוא מכני ישראל ורחץ בדמם של בני ישראל וכו' מכל מקום תפילתו תצילנו מן

ה'שלייקעס', ו'המנקה' היה תולה עצמו בין שמים לארץ, כשכל אחיזתו היא ב'שלייקעס' שרעהו מחזיק על הגג, יומא חד, נשמטה אחיזת ה'תלוי' מהשלייקעס, וכאשר החל ליפול כלפי מטה ה"י, החל לצחוק, גער בו העליון 'מדוע הינך מצחק' עוד רגע קט והינך נפגש עם אבי זקנך אשר בגן עדן מנוחתו, נענה ואמר, מצחק אני בראותי בדמיוני איזה 'פליק' הינך עומד לקבל מהשלייקעס שיקפצו אליך הגגה... אחי ורעי אהובי וידידי - המתעלל בחברו ומביישו, ועוד 'מצחק' ונהנה מכך, הרי הוא ממש כאותו שוטה 'תלוי', כי אף שנכון הדבר שחברו נצבט ב'פליק' על ידי הבושה הצורבת, אך הוא בביישו את רעהו נחשב לו הדבר כמוות לנשמתו, ומי ישיבנו לחיי העולם הבא.

יג. שמעתי מ'בעל המעשה' בעצמו, לפני זמן היה מהלך הוא ובנו ברחובה של עיר, בדרכם פנה הבן אל אביו ואמר לו, אבי אבי, אנא ממך, עשה עמי חסד ואמת וקנה לי 'אופניים' (Bike), אמר לו האב, אכן, ברצוני לקנותם עבורך, ומה אעשה שנתקיים בי מקרא שכתוב 'כי אם תם הכסף', קום קרא אל ה' ובקש מאתו על כך, אמר הבן לא ידעתי תפילה כזאת מה טיבה, אמר לו אביו, שא עיניך השמיימה ואמור עמי, 'רבש"ע שלח נא מעות לידי אבי למען תשיג ידו לקנות לי אופניים'. אחר הדברים האלה, באו אב ובנו לביתו נאוה קודש... שם נתבקש האב לשוב לרחוב העיר לקנות חפץ מסוים במקום פלוני, והנה לנגד עיניו מונחים 'שלוש מאות וחמישים שקלים' (באופן שלא נתחייב בהשבת אבידה) - באותו מקום שבו התפלל לפני 2 דקות 'תפילה קצרה' יחד עם בנו. מיד נשאוהו רגליו הביתה ויצא עם בנו לחנות האופניים, שם אמר לו המוכר מיד בהיכנסו מחירו של אופניים עומד על 350 שקלים, לא פחות ולא יותר.

יד. ואגב אורחא יסופר, כי כשעלה המשגיח רבי אליהו דסלר זצ"ל לכהן בישיבת פוניב'ז שם אל ליבו שרבו הבחורים האומרים קדיש יתום, מיד תיקן להאריך בפסוקי דזמרה באומרו שקבלה בידנו כי פסוקי דזמרה מועיל לזמר עריצים ולהכרית המקטרגים, ובזכות זה יתמעטו הקדיש יתום'.

ערך כמונו לא שייך כלל ענין זה. על כן אמרו לעצמם ללמוד ק"ו מהצפרדעים, שאם היה (טמאה) שלא נצטוותה על כך כלל, מסרה נפשה למיתה למען קדושת שמו ית', הרי שכל בריה ובריה יש בכוחה למסור נפשה למענו ית', ואם כן וודאי ש'אדם' אפילו שפל וקטן ערך מחויב למסור נפשו^{טו}.

שהשליך עצמו לתוך כבשן האש באור כשדים, וביאר ה'אלטער (סנא) מסלאבאדקא' זצוק"ל שאם היו מתכוננים ללמוד ממסירות נפשו של אברהם אבינו היו יכולים לומר לעצמם, מה ענין 'אברהם אבינו' לגבי דין - הרי הוא היה אחד מג' האבות, ולפום ערכו היה לו לקיים בנפשו מדרגה גדולה זו של מסירות נפש, אך לפחותי

טו. וכבר מילתנו אמורה, כי בימינו אין הכוונה למסור נפשו למיתה כאשר גוי אנס עומד מולו ומכריחו להמיר דתו ח"ו, כי ב"ה אין לנו נסיונות כאלו, אמנם מסירות הנפש לוותר על התאוות והרצונות הגשמיים - כל חד וחד בדליה... גם זה בשם 'מסירות נפש' ייקרא, כי 'נפש' מתפרש נמי מלשון 'רצון', (כמו שפירש רש"י את הכתוב (בראשית כג ח) 'אם יש את נפשכם - רצונכם') וזו מדריגה גבוהה וגדולה יותר ממסירות נפש ממש, וכדברי ה'שפת אמת' (פרשת אמור שנת תרמ"ג) על דברי רש"י (ויקרא כב לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל - מסור עצמך וקדש שמי', דעיקר 'מסירות נפש' הוא כשאדם חי בעולם הזה והוא מתגבר באופן תמידי על הנסיונות הפוקדים אותו חדשים לבקרים - אם במידות שבין אדם לחברו שלא לכעוס, שלא לנטור, שלא לבייש את מי שחייב לו בזיון... לבלום פיו פון א פעטע שטיקל 'לשון הרע' (לשון הרע עסיסית), וכן בינו לבין קונו בשמירת עיניו וכל חושיו בקדושה וטהרה, לעסוק בתורה מתוך הדחק הרוחני או הגשמי, להתפלל באופן הראוי - כפי כוחו, בכל זה יקרא 'שמסר נפשו על קדושת השם'... אבל הנהרג אינו מוסר נפשו אל ה' כי אם פעם אחת לרגע כמימרא ותו לא, כי לאחר פטירתו שוב אינו מרגיש בשום צער, ובלשונו הק': 'אכן הוא ענין חפזון ומהירות, אבל מה שאדם פועל ביטול הרצונות בימי חייו בישוב הדעת ובמתינות - הוא נאה ביותר' (וע"ע בפרשת ואתחנן שנת תרנ"ד ד"ה בפסוק בכל).

שאל הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע את אחד מאנשי הצבא ברוסי, הלא בכל פעם שהנך יוצא להילחם בשדה הקרב, הנך מעמיד עצמך בספק של 'מחצה ומחצה' - ספק חי ספק מת אתה במלחמה, ובכל זאת 'תצא למלחמה' בשמחה ובטוב לבב, והיאך מתיישב דבר זה עם מה שענינו רואות שאדם החולה יסכים לסבול כל קושי, צער וייסורים בעולם הזה, והכל בכדי להישאר בחיים עוד מעט קט, אם כן איך יכול אתה להפקיר את חיך במלחמה, ועוד בכזאת שמחה רבה, ענהו החייל, בעת היציאה עלי קרב למלחמה תתגבר בנפש הלוחם 'תאוות הניצחון', ותאוה זו רבה וגוברת על 'רצון החיים' פי כמה וכמה.

ובזה ביאר הרה"ק דברי חז"ל (ברכות ה.) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע', רק בדרך הרגזה ומלחמה יהא עמל להתגבר נגד יצרו הרע, כי אז תהיה תאוות 'ניצחון היצר' חשובה אצלו יותר מעצם חייו.

ודע, שדיקא בהאי עלמא המלא בנסיונות הוא המקום הגורם לעשות נחת רוח לבורא יתב"ש ובו נתעלה האדם ביותר, וכן מצינו להגר"א (בביאורו לשיר השירים א א) שמקשה בשם קדמונים מדוע לא נזכר בכל 'תורה שבכתב' מענין ה'עולם הבא', ומבאר הגר"א 'כי עיקר החשיבות כשהוא דבוק בה' כאן למטה בהאי עלמא, כי לזה היתה כוונת הבריאה, וכל קורת רוחו של הבורא יתב"ש הוא מאנשי העולם הזה קרוצי חומר המתגברים על תאוות עולם הזה ומוסרים רצונם אליו, על כן לא נזכר 'עולם הבא' בתורה שבכתב.

על פי זה יובן תפילתו של דוד המלך ע"ה (תהלים סא ה) 'אגורה באהלך עולמים', ואמרו חז"ל (יבמות צו:): שבקשתו היתה שלאחר פטירתו מהעולם הזה יאמרו דברי תורה בשמו בבית המדרש, ובזה יהיו שפתותיו דובבות בקבר, ולכאורה צריך ביאור, וכי דוד המלך צריך שיהיו שפתותיו דובבות בקברו שבהר ציון בעולם הגשמי והשפל, בשעה שמקום כבודו בגבהי מרומים, ולא עוד אלא שהוא 'רגל הרביעי' במרכבה, אלא, חיבה יתירה נודעת להעשייה בעולם הזה יותר מכל המדרגות העליונות בעולם הבא.

יש שאמרו לדמות ענין זה לילד 'חאלאקע' היושב על כתפי אביו, אשר כל הנאספים רוקדים ומפזזים סביבו, ומביטים על כל תנועה ותנועה שהוא עושה אף שאין בו כמעט דעת, ואין מביטים על אבי הילד ושאר העם אף שהם בעלי דעת. על דרך זה אנו נאמר - הקב"ה אינו משגיח על כל המלאכים והשרפים כי הם 'בעלי דעת' ואין בהם לא קנאה ולא שנאה וכו', אלא בוחר להביט ולהתבונן במעשה התחתונים 'בשר ודם' מעוטי הערך, ומכל מעשה קטן אשר אנו מתגברים על 'החומר', הרי הוא נהנה בקורת רוח מרובה.

באר הפרשה - וארא

שמעתי את נאקת - כל מהותו של יהודי לשמוע אנקת וביארו צדיקים אומרו 'וגם' - כי כך היא הנהגתו של בורא עולם, כאשר ישמע איש את צעקת רעהו ויתמלא בפרשתו (ו ה) 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל', רחמים עליו"ש לעמוד לימינו להסיר ממנו כל צער רעהו ולהיטיב לזולתו

כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לנכדו הבח' מוה"ר מנחם נתן הי"ד, וז"ל. ב"ה, א' פר' בא. לנכדי היקר מ' מנחם נתן שי... ואשר כתבת לכתוב לך בענין יראת שמים, הנה אתמול נקרא בפרשה (וארא) 'הירא את דבר ה' (ט ב) וכתוב (פסוק כא) 'ואשר לא שם לבו וכו', משמע כי ענין יראת ה' היא לשים לב לכל דבר, שלא לעשות דבר שלא יהיה לרצון לפני אדון כל, ולהאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ובזה משיגים יראת שמים, זקינך הדו"ש, חי"ק. וכבר כתב המסילת ישרים (פ"ב) 'וההולך בעולמו בלא התבוננות אם טובה דרכו אם רעה, הרי הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו וודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו'.

כי באמת תימה רבתי היא על אנשי מצרים, הרי כל אותם הימים המה ראו עין בעין היאך שמתקיימים דברי משה אחת לאחת, והדעת נותנת לחוש לדבריו ומדוע לא הכניסו כולם את מקניהם לתוך הבתים למען לא ינזקו בברד, ואף אם לא האמינו בודאי לדבריו, אך על כל פנים מדוע לא חששו מן הספק, ותגדל הפליאה ביותר על פי מה שמצינו במדרש (שמו"ר יב ב) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה אמרו רז"ל זה היה איוב, ואשר לא שם לבו זה היה פרעה ועמו', ונמצא שבכל ארץ מצרים לא נמצא רק איש אחד שהאמין שעתידה מכת ברד לבוא עליהם. אלא שאף שידעו בשכלם אך ליבם רחק מהם ולא התבוננו בלב. וכך גם בעניני יר"ש שכולנו חכמים וכולנו נבונים, אך הידיעה נשארת במח ובראש ואינה מחלחלת ויורדת ללב, ועל כך נאמר (דברים ד ט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', שאין די בידיעה כי אם בהתבוננות בלב. וכבר פרשו בלשון הכתוב (במדבר כד ב) 'ראשית גוים עמלק' שזה דרכו של עמלק הרשע לומר כי די ב'ראשית' - שידע בראשו ואין צריך גם להחדיר זאת בלב.

טז. האמת אגיד, כי מי מביננו אינו 'מתברך' שיזכה במהרה ל'רחמים' מן השמים - מדוע לא ידבק בעצה זו שאמרו חז"ל מפורש (שבת קנא:) 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', והיינו אף כשאינו ראוי מצד עצמו לרחמים, די ב'סגולה' זו להריק עליו רוב רחמים מן השמים. אל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע בא יהודי ושמו רבי יענקל קראקובער (יעקב מהעיר קראקא) הלה סיפר שהוא מתלמידיו דמר מלפני ארבעים שנה, שאלו הח"ח לשלומו ולמצב פרנסתו, ויענהו ר"י בשבח והודאה לבורא עולם על שנתברך בעשירות מרובה, כי בשעה שהכל מרוויחים סך ארבעים רובל בחודש הוא מרוויח סך אלפיים רובל בחודש, וכיצד - שאלו הח"ח, כי חבילת עצים אשר שוויה ברוסי" כ100 רובל נמכרת בפולין תמורת 200 רובל, ובזה מסחרו להעביר עצים מרוסי" לפולין מתחת עיני שוטרי הגבולות - שלא יבקשו מכס העולה להון תועפות. שאלו הח"ח וכי לא חושש מר שמא יתפסוהו שוטרי הגבולות... והרי הם חשודים גם על הרציחה על 'עבירה' כזאת, אמר לו ר"י, אנו כיהודים מוצאים עצה לכל דבר וענין, כי בתחילה הייתי מעביר את חבילות העצים ומשחד בכל פעם את שומר הגבול, עד שביום אחד שאלתיו יגלה לי מר כמה הוא מרוויח בחודש, אמר לי השומר כארבעים רובל, אמרתי לו, שמע נא, אני נותן לך מעתה מאתיים רובל בכל חודש, שאלני השומר תמורת מה תתן לי שכר עצום כל כך, אז קבעתי עמו כי בכל עת וזמן שאנכי עובר בין הגבולות הרי אני כמי שהוא 'רואה ואינו נראה' - יעשה עצמו כמי שלא ראני כלל... וכן הוה, ומשם באה עשירותי העצומה. לשמע דבריו אמר לו החפץ חיים, חזור על דברך ושוב לספר את המעשה ג' פעמים. אחרי הדברים האלה ביקש ר"י את ברכת הח"ח שהשומר הנכרי יאריך ימים על ממלכתו כי הלה הזקין לאחרונה ואינו יודע מי יהיה השומר הבא לאחריו ומה טיבו בעסקי השוחד...

אח"כ אמר לו הח"ח הבה נכנס יחדיו להיכל הישיבה, אף שבאותה תקופה כבר לא היה הח"ח נכנס לישיבה, כאן יצא מגדרו ונכסו יחדיו, ויאמר הח"ח לר"י עלה נא על 'ארון הקודש' במקום המיוחד ל'דרשנים' וספר להם את מעשה עשירותך, אך ר"י לא רצה (מחמת הבושה) לפתוח פיו ולדבר, מכיוון שכן עלה הח"ח וסיפר את המעשה, ולמד מזה, בכוחו העצום של 'שוחד' שע"י הרוויח היהודי שלא די שלא הרגוהו על גניבת הגבולות, אלא שזכה לעשירות עצומה. אף אנו פעמים שנראה לנו ברוב ייאוש כי מצוותינו ריקים מכל, יבשים מבלי כל לחלוחית ואינם חשובים מאומה, אבל באמת פעמים שיבוא מלאך יגדיל וינפח אחת ממצוותיו עד שתגדל מעל כל עבירותיו יחדיו... וכשישאל האדם את המלאך איזו מצווה הגדלת כל כך, יענהו תפילת שחרית, שמא שחרית של יום הכיפורים, לא ולא, אלא

ומכאוב", ישמע גם ה' לקול נאקתו"י ויפקדוהו בדבר זי"ע (וארא ד"ה אהרן) עה"כ בפרשתן (ו כו-כח) 'הוא אהרן ומשה... הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים, הוא משה ואהרן'. וברש"י 'הוא אהרן ומשה וכו' לומר לך ששקולין כאחד'. והקשה השלה"ק, 'היאך אמר שהיו שקולין כאחד הרי מפורש אמרה תורה עד אין קץ, כביאורו של הרה"ק ה'כתב סופר'

שחרית של יום רגיל מימי החול... ומדוע כי איש זה שיחד כניכול כלפי שמיא, ומהו ה'שוחד' - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. כי ברחמיו על הבריות קנה לעצמו כאותו ששיחד את שומר הגבולות גדלה עשירותו ע"י לאין ערוך (ועיי' במהרש"א חידושי אגדות, ברכות כח: ד"ה ואיני - בעולם הזה יכולין לפייסו בדברים שהיא התפילה, ולשחדו בממון שהוא הצדקה).

יז. עובדא הווה ב'חתן' שהגיע לפני הרה"ק משינאווא זי"ע וסיפר שבשבת הקרובה תתקיים 'עליה לתורה' שלו, ואינו יכול להשית עצות בנפשו, הואיל ואינו יכול להגות כראוי את תיבות ברכות התורה וההפטרה, ונפשו מרה עליו בגין הבושות שיהיו מנת חלקו מהמתפללים וממחותנו, אמר לו ה'שינאווער' שלא ידאג מאומה והכל יבוא על מקומו בשלום, בשבת זו הגיע הרה"ק לשבות בכפר שדר בו 'חתן דנן', ותיהום כל העיר כי 'צדיק בא' לשכון בתוכם, בצפרא דשבתא שימש הרה"ק משינאווא בעצמו כ'בעל קורא' כמנהגו, ומשהגיעה שעתו של החתן לעלות לתורה ואך החל לברך את הברכות בקול שבור ובהגייה שאינה נכונה, החל הרה"ק להתלהב בזעקו אוי אוי אוי... והחל דופק על הבימה בקול רעש גדול עד שלא היה ביד הקהל לשמוע את קולו של החתן, כך חזרה אותה התלהבות בשעה שבירך החתן את שאר הברכות, וכל הקהל עמדו מרעידים בראותם את הרבי בוער בלבת אש, וחשבו שהנה כוונותיו הקדושות משוטטות להם כעת בשמים מעל, ולבר מאותו חתן לא ידע אף אחד שהתלהבות זו היא ממסירותו של הצדיק למען לא יבוש ולא יכלם נער בישראל.

מעשה שהיה בבית מדרשו של הרה"ק מסאטמאר זי"ע, באמצע קריאת התורה מצאו פסול ב'ספר התורה', הרבי החל מתעמק ברעיוניו בבדיקת הספר תורה, והורה שיביאו לפניו ספר פלוני וש"ת אלמוני, ורק לאחר 'דרישה וחקירה' רבה אמר שאכן לכתחילה עדיפא ליה להביא ספר אחר לקרוא בו. לאחר מעשה שאלוהו מקורביו הרי היה פסול גמור וברור בספר, מדוע האריך הרבי כל כך עד שהורה להביא ספר אחר, ואף לא 'פסק' שהוא פסול, ענה הרה"ק - וכי לא ראיתם שהסופר אשר כתב את הספר הלז היה נוכח בבית המדרש, ואם הייתי תיכף קם ומכריז שהספר פסול מטעות סופר הוא היה בוש ונכלם, על כן הארכתי בדבר שייראה כ'חומרא' וכו', ובזה חסכתי בושא מאחד מאחינו מבני ישראל. הגה"צ רבי שריה דבליצקי שליט"א סיפר מאי דבדידיה הוי מעשה, בימי חורפו היה צריך להתיר איזה נדר ולצורך כך עלה לביתו של הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, באותו זמן ישב בביתו של החזון"א עוד יהודי שפלפל עמו בתורה. מששמע החזון איש את רצונו נענה, הנה אני ותלמיד חכם זה שניים אנו, עתה צא נא החוצה והבא יהודי נוסף בכדי שנוכל להתיר לך את נדרך בבית דין של שלשה. רבי שריה יצא חוצה והכניס עמו הלך שלא היה חכם וצדיק... תיכף משנכנס החל החזון איש לברר את הפתח שיש לו להתיר את הנדר, לאחר מכן התיישב ועשה התרת נדרים כדת וכדין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושלושתם ענו בקול רם 'מותר לך, מותר לך, מותר לך'. משיצא אותו אחד נענה החזון איש לרבי שריה ואמר, הנה יהודי זה אין לו כל שיג ושיח בהלכה ולא הבין כלל מה שאמר עתה, לכן, אין כאן כל 'התרת' נדרים, לך שוב והבא יהודי בר אוריין ונתיר לך את נדרך. מעובדא זו נראה כמה יש להזהר בכבוד הבריות, שהחזון"א הטריח עצמו לעשות עצמו כאילו הוא 'מתיר נדר' עם כל הסדר המקובל להתרה זאת. והכל בכדי שיהודי זה לא יכלם חלילה. הרבה יש לנו ללמוד ממעשה זה, ויש לנו להעמיק בעובדא זו דהחזון איש לא פחות מאשר בפסקיו בחושן משפט. יח. פעם שאל הגאון בעל 'שבט הלוי' זצ"ל את הגאון רבי יעקב איידלשטיין זצ"ל כיצד זכיתם ל'כח' עליון כזה שכל ברכותיכם ותפילותיכם מתקבלים בשמים ופועלים פעולתם לטובה... תחילה ניסה ר"י לבטל את עצמו ושאל מנין לכם שהם פועלים... אבל משלא נתקבלו תירוציו נענה ואמר, שמא כל זה ב'מידה כנגד מידה' כי קהל גדול בא אלי והנני שומע ומקשיב לכל יחיד ויחיד מהם ב'סבלנות' עצומה, אין איש היוצא מביתי מבלי שנשמעו כל דבריו באוזן קשבת, על כן גם בשמים אומרים נשמע בסבלנות את כל דבריו עד תומם ונמלא את בקשותיו ותפילותיו. יט. מעשה בשני אחים שאחד מהם עלה לגדולה ונתעשר בעשירות מופלגת, ואילו השני נשאר עני מרוד חסר כל.

כי הוא גדול ממנו בשנים ולא בוש ממנו, ומכיוון שאהרן הקריב מעצמו בן נתעלה באותו זמן להיות שקול כמשה רבינו. כי מאד גדלה חשיבותו של המשבר מידותיו ומבעיו בין אדם לחבירו, להתעלות בעילוי אחר עילוי.

כתב הרא"ש (ריש מסכת פאה) על המשנה 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו...' ומבאר טעמא דמילתא 'כי הקב"ה הפיץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הבריות ממצות שבין האדם לקונו, והרי שמחשיב

ולא קם עוד נביא כמשה, ואף לאהרן הכהן עצמו אמר הקב"ה (במדבר יב ז) 'לא בן משה עבדי' - ואיכבה יאמר 'שקולין היו'.

ומבאר ה'כתב סופר', כי אכן משה רבינו היה גדול מאהרן אחיו, אלא שבאותה שעה שעמדו אל מול פרעה נתעלה אהרן להיות כמשה, ולכל זה זכה כשקיים בנפשו וראך ושמה בלבנו - אעפ"י שמושה היה צעיר ממנו בשנים ולא התקנא בו כלל. וגם הוסיף והלך עם משה להיות לו לפה לפני פרעה - אעפ"י שידע שגנאי הוא לו דבר זה, שהרי פרעה מכיר אותם ויודע

ויבוא היום ובנותיו של האח העני הגיעו לפרקן, ולרש אין כל, החל העני לחשב - אלך לארמונו של אחי, אספר לו על מצוקתי, אולי יחוס עני ואביון אולי ירחם, וכך עשה, בהגיעו לבית אחיו ביקש מ'שומרי הסף' שיכניסוהו אחר שהוא אחיו של 'בעה"ב'. מיד הכניסוהו אל הבית, אך 'העשיר' החליט לעשות עצמו כמי ש'אינו מכיר', ושאלו 'מי אתה', ויענהו העני אחיך אנכי, אך העשיר בשלו - מי אתה, ויענהו בבושת פנים - 'אחיך ובשרך אנכי', אמר לו העשיר 'איני יודע מה אתה סח', כי בן יחיד אנכי להורי, ואין לי אח כלל, נראה לי שטעית באדרעס (כתובת), ויצא העני מלפניו בבושת פנים ובפחי נפש.

כעבור ימים אחדים פנה האח העשיר לבקר כדרכו את אביו הזקן (שממנו עדיין לא שכח), מיד כשנכנס הבן - העשיר, הביט בו האב בפליאה ושאלו - מי אתה, ויען העשיר 'אנכי ראובן בןך בכורך', אמר לו האב 'איני יודע מה אתה סח', אין לי בן הנקרא ראובן, נראה מתוכן דברך שטעית באדרעס, כי איני מכירך ולא ידעתך, הבן העשיר - שהחל לחשוש שמא אירע משהו לשפיות דעתו של האב לא ידע את נפשו, והחל מתחנן אל אביו - אבי, אבי, הלא שני בנים לך ואני הוא ראובן בכורך, אך האב לא חזר בו ועמד על שלו... עד שבסוף נענה האב ואמר לו, אני הנני אביו של שמעון (העני), אם הינך אחיו הרי אני גם כן אביך, ואם לאו... על דרך זה יהודי המכיר באחיו, והוא גומל חסד ומרבה להטיב לרעהו, אומר הקב"ה אף אני אביך - ואתנהג עמך כרחם אב על בנים' (תהלים קג יג)...

עוד מסופר על יהודי אחד מארץ הקודש מחברי 'חברא קדישא', שבהגיע לפרק 'האיש מקדש בבנו' לא הספיקה ידו כדי ההצטרפויות המרובות לעת כזאת, על כן שם היהודי פעמיו לטאראנטא שבקאנאדא, שם היה דר אחד מקרוביו שהיה עשיר מופלג. משאך דפק על פתח ביתו של שאר בשרו הפך הלה את עורו - ושאלו לשמו ולשם משפחתו כאומר - איני מכירך, ואיני יודע באיזה 'קירבה' אתה מדבר, ולא נתן לו מאומה כי אם כמה פרוטות שחוקות שלא היה בהם בכדי לכסות אפילו קימעא מהוצאות הדרך, כראות היהודי את גודל קמצנותו, קם ועשה מעשה - נענה ואמר לו, כידוע לך שאני נמנה על חברי ה'חברא קדישא', מכיוון שהנני שאר בשרך, חס אנכי עליך, ולזה טרחתני את טרחת הדרך לבוא הנה, להודיעך כי על פי הסימנים המקובלים אצלינו - לא נותרו לך לחיות כי אם ימים מועטים. כשמוע העשיר את דבריו נבהל עד מאוד, וישב לקבלו שוב בסבר פנים יפות, וישאלהו למבוקשו, ענה לו שעומד להשיא את בנו ולרש אין כל, ונקב בסכום הגדול שנוקק לצורכי שמחת החתונה. העשיר בפחדו כי רב באשר ראה את המוות לנוכח עיניו העניק לו על אתר את מלא הסכום...

לאחר מכן שאלו העשיר, האם נכון הדבר שבידכם להבחין על אדם שקיצו קרב. נענה לו היהודי - האורח בפקחותו, הנה פעמים רבות נקראים אנו לבית הנפטר בעת 'ציאת נשמה', ואחד הסימנים המובהקים כי תוך זמן קצר מאד ישיב החולה את נשמתו ליוצרה - כאשר החולה מפסיק להכיר את סובביו, עתה בבואי הנה וראיתי אשר הפסקת להכיר את סובביך (בראותי שלפתע אינך מכירני), הבנתי כי חולה מסוכן אתה, על כן בישרתי לך את הבשורה הנוראה, אך עתה שראו ראיתי כי חזרה אליך 'ההכרה' וחזרת להכיר את קרוביך (באשר הכרתני ונתת לי סכום הגון), מבין אני שחלפה הסכנה ממך, ועוד תחיה שנים רבות ומתוקות.

יושב תהילות - ענין התיקון ע"י אמירת תהלים

תיקון נפלא ונורא הובא בקדמונים לימים הללו - להרבות באמירת 'תהלים', וכמו שאמרו צדיקים (עיין 'דברי יחזקאל' ריש פרשת שמות) לרמוז בפסוק שבראש פרשיות השובבי"ם (שמות), 'ואלה שמות בני ישראל הבאים' שסופי תיבות עולים לתיבת 'תהלים', להורות על אמירת תהלים בימים אלו שבסגולתם יצאל אדם מגלות מצרים - כל חד וחד ב'מוצריו' ומצוקותיו. והיינו שטמון וגנוז בהם כח רב ועצום לטהר את נפשותינו מכל סוג ופגם, ולהחיש ישועה רבה לכלל ולפרטי.

הקב"ה את עשיית המצוות שבין אדם לחברו ממצוות של בין אדם למקום. ולכן הקרן קיימת לעולם הבא ואוכל מפירותיהם בעולם הזה.

והנה ענין זה דהטבה לזולתו, שייך לימי השובבי"ם, כנרמז בדברי חז"ל (תענית לא.) אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, והאותיות שכתבת 'ביתר' ניתנות להכתב גם כן בתיבת 'ברית', ולזה תקנו הטוב והמטיב - שהתיקון 'להרוגי ביתר' נעשה ע"י שיהיה טוב ומטיב לאחריו, אם בזהירות בכבודם, אם בהטבה בממונו או בגופו כל אחד כפי שידו משגת..

ב. בעיה"ק טבריא היה דר יהודי אחד שלא היה שלם בדעת והיה חסר דעה ל"ע. והנה המקווה טהרה היה קטן ביותר ולא החזיק כי אם איש אחד או שניים. יומא חד בשעה שפנה הרה"ק רבי מוטל סלאנים זי"ע לבית הטבילה שהו שם אנשים הרבה ואף אותו יהודי נכח שם. בראותו את רבי מוטל עומד ומחכה בין האנשים קרא להם ואמר, פנו מקום לרבי קדוש שבינותינו. לאחר שיצא הרה"ק מן המקווה פנה לסובביו ואמר להם, הביטו נא וראו, הנה יהודי זה אינו בריא בנפשו, ולא עוד אלא שלא עמד במקום ובאופן מכובד כלל וכלל. ואעפ"כ נהייתי מאד ממעט הכבוד שהנחילני, מכאן נלמד כי כן טבע הקב"ה בבריאתו - ליהנות מדברי עידוד הנשמעים באזניו יהיה ממי שיהיה. ושכרו של המעודד ומחזק גדול עד מאד.

והנה, אף שנצטוונו 'להזהר בכבודן של ישראל' אין זה אלא ענין לאיש על רעהו, אבל אי"צ לומר שעל כבוד עצמו לא 'נצטווה' האדם להיזהר - שיכבדוהו אחרים... אלא אדרבה יכוף עצמו ויהא נכנע בפני כל איש ואיש מישראל... וכן מצינו בפרשתן (ט לא-לב) 'והפשטה והשעורה נוכתה, כי השעורה אביב והפשטה גבעול. והחטיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה' וברש"י, 'השעורה אביב - כבר ביכרה ועומדת בקשיה ונשתברו ונפלו, וכן הפשטה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה. כי אפילות הנה - מאוחרות ועדיין היו רכות ויכולות לעמוד בפני קשה'. יש שביארו כי אדם הקשה העומד על שלו, ואינו יכול לכוף עצמו בפני חברו (לוותר בעת הצורך), הרי הוא לוקה הרבה ומאבד טובה בחייו. אבל מי שהוא רך כקנה פני כל, אינו נשבר מהתלאות הבאות עליו, ויכול לעמוד בכל מצב שהוא. ובפירוש אמרו בגמרא (סנהדרין צב.) אמר רבי אלעזר לעולם הוי קביל וקיים, ופירש"י, הוי עניו ותחיה.

ויזהר האדם בתוספת זהירות בפרט בימים אלו מלפגוע בחבירו חלילה, וכבר אמר הרה"ק מווארקי זי"ע כי הנה העולם אומר שימי השובבי"ם ניתנו כתיקון ל'חטא הנודע', אך אני אומר, דבאו לתקן את ה'חטא' שלא נודע, והיינו שפגע בחברו וכדו' ואינו מרגיש שהרג כאן את הנפש ושפך כאן דם, ורציחה ממש נעשתה כאן, 'ואינו יודע' כמה דמעות הזיל הנפגע מחמתו, וכמה לילות התהפך על משכבו מצער הפגיעה...

כא. אמרו רז"ל (מדרש תהילים א) שביקש דוד מלפני הקב"ה שיהא נחשב אמירת תהלים כמו העסק בנגעים ואהלות. יש שביארו הדמיון בין תהילים לנגעים, שהרי ב'נגעים' ואהלות' מצינו ש'הטומאה והטהרה ביד כהן' (נגעים ג א), ואם הכהן אינו בקי בדיני נגעים עומד עליו ישראל תלמיד חכם ואומר לו - נגע זה טמא ואומר הכהן 'טמא' ונטמא האיש, וכן להיפך אם טהור הנגע אומר לו הישראל אמור טהור והוא אומר כדבריו ונטהר האיש. והרי, שטומאת הנגעים וטהרתן תלויים ועומדים ב'מאמר פיו' של הכהן אף אם אינו יודע מהו סח, על דרך זה כוחם של אמירת תהילים שאף אם אינו מבין מה שמוציא בשפתיו, הרי דבריו עושים פירות ופועלים גדולות ונצורות בשמי מרומים. כתב החיד"א ב'מדבר קדמות' (מערכת ת' - תהלים) וז"ל: דוד המלך התפלל 'יהיו לרצון אמרי פי' שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות. וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לעוונותיו של אדם. ואפשר שזו הייתה כוונת דה"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות, וממילא יהיה בזה תקון לפגמיו... וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה (כ"י פ' וזאת הברכה) שכתב וז"ל, 'כל האומר תהלים בכל יום כאלו קיים כל התורה כולה, וזהו תוכו לרגלך ישא מדברותיך' (דברים לג א) ר"ת תלים, וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה' עכ"ל. ועוד כתב רבנו

באר הפרשה - וארא

יד

אפרים (פ' ויגש) את כל כבודי במצרים (בראשית מה יג) ס"ת תלים, לרמז שכל האומר תהלים כל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד, עכ"ל.

על כן מן הראוי לכל הרוצה להיטהר ולתקן עצמו - להרבות בתהלים, ובפרט שאכשר דרא ורבו בקרב כל הארץ מניינים לאמירת תהילים בימים אלו, וכל המזרז עצמו יזכה לרוב טובה.

הרה"ק מגאסטינין זי"ע היה ידוע כפועל ישועות בקרב הארץ, והיה מכונה ה'תהילים רבי', באשר הרבה תדיר באמירת תהילים, ואף היה אומר לכל מי שפנה לפתחו בבקשת ישועה ורחמים שיאמרו קאפיטל פלוני ופלוני, ומשנשאל על כך, אמר 'שמעתי ממורי ורבי הקדוש מקאצק זי"ע', שאם היה דוד המלך ע"ה מסדר את ספר התהילים לפי הסדר (פירושו לפי סדר חייו) היו יכולים באמירת תהילים אפילו להחיות מתים, וסיים הרה"ק מגאסטינין, שיש לדייק מדבריו, שעתה לאחר שדוד המלך סידר את ה'תהילים' שלא לפי סדר תהלוכות חייו (כהא דחזוין שפרק ג' אמר דוד 'בברחו מפני אבשלום בני', ואילו פרק נט אמר 'בברחו מפני שאול במערה', שקדם הרבה שנים לבריחתו מאבשלום), אז אין בכוחנו להחיות מתים על ידי אמירת תהילים, אך את כל הישועות - עד תחיית המתים ולא עד בכלל - יכולים לפעול על ידי אמירת פרקי תהילים.

הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד זי"ע רבה של ירושלים עיה"ק היה ידוע כגברא דמאריה סייעיה, ועל כתיפיו נשא הן מה שישב על מדין להורות ההלכה בעיר הקודש, וגם נשא במשא העם, לעזור ולייעץ לכל אחד מאנשי ירושלים בענייניו הפרטיים. ואף היה משכין השלום בין איש לאחיו, וראו בחוש היאך שבכל אשר הגרי"ח היה מעורב בו היתה הברכה שורה. פעם שאלוהו מקורביו במה זכה להיות 'גברא דמאריה סייעיה', והשיב, שזכה לכך מפני שהוא מסיים את ספר התהילים כולו בכל יום ויום. והוא נוהג כן אחר שהוא נישא לאחר שנת העשרים, וידועים דברי חז"ל על הנישא לאחר שהיה בן כ' שעליו להישמר כל ימיו (ראה קידושין כט:), וכיון שאין דבר המטהר את נפשו של אדם כמו אמירת תהילים, על כן מסיים אני בכל יום כל ספר התהילים.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדו"ק או"ח לה), לאיזה חוטא - ידבק מאד בשירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע שהיה מסיים את ספר התהילים בכל יום ויום.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (שער תיקוני תשובות דף ט"ו, הובא בשל"ה מס' חולין), מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא... שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה, ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן, שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר לו 'ספר תהלים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרתי את כל ספר תהלים בכל יום (הג"י בשל"ה כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה' רח"ל. חזינו מכאן כוחם של מזמורי התהילים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא (עכ"ל עמק המלך). ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

הגה"צ ר' אליהו רוט זצ"ל (הובא בספר תולדותיו 'איש חסיד היה') ביאר את בקשתנו ב'יהי רצון' כאילו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו במשל למלך ששלח את עבדו הנאמן למדינה רחוקה למלאות אחר שליחות חשובה, כעבור זמן החלו בוערים בקרבו געגועים עזים למלך, מה עשה, ישב וכתב בדם לבו מכתב עוז חביון - כבוד המלך הגדול אנכי יושב במרחקים ולבי מלא געגועים אל כבוד המלך... לא שכחתי לרגע מאדוני המלך... צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, רוצה אני להיות קרוב למלך... ואני תמיד אייחל... אחזתי באהבתו ולא ארפנה... ימלא פי תהילתך כל היום תפארתך... כי אתה הוא מלך רם ונישא, כל חיותי אינה באה אלא ממך... לעולם לא אשכח פיקודך כי בם חייתני... זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעלך... ושלח את המכתב לבית המלכות.

לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל, ולכך נקראים שירי דוד מלכנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הכל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע, עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

ותן חלקנו בתורתך - הטהרה ושפע טוב ע"י עסק התורה בפרשתן (ו ט) 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה', ומבאר ה'אור החיים' הק' לבאר האמור אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם, עכ"ל¹. והיינו שהתורה מיישבת ליבו של אדם², ומסלקת ממנו כל דאגה, ומרעיפה עליו טללי תחיה לעמוד בכל צרה. ואף אם תלמודו קשה עליו ואינו מרגיש טעם עריבות התורה, לא יתרפו ידיו אלא יתחזק לעסוק בתורה וסופו שיתעורר בו החשק וההתלהבות³.

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהילים, וכתב שלסיים תהילים אחת בשבוע אין בכך משום ביטול תורה⁴, ומוסיף ה'פלא יועץ' - 'ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהילים בכל יום בלי הפסק, כבוונה והכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה'. וכך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לזאת חנוכה) 'באמירת תהילים אפשר לצאת מכל השטותים, ומכל השינויים, ומכל המצרים שיש לו לאדם'.

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, 'ואז צריך לקשר את האזן גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין כח בדין

אי אפשר לתאר על הכתב את שמחת והנאת המלך לקרוא את המכתב. כעבור זמן הגיע מכתב נוסף אל המלך, בו מבואר שוב בטוב טעם ודעת געגועיו של העבד הנאמן ותשוקתו לקרבת המלך, והנאת המלך גברה ביותר. כך כתב העבד מאה וחמישים מכתבים מלאים אהבה וגעגועים עזים למלך ירום הודו, אחר הדברים האלה נפטר העבד, והמכתבים פסקו מלבוא.

המלך שכבר נהנה לשמוח באלו המכתבים התעצב אל לבו על כך. מה עשה המלך, צוה לאחד מעבדיו שבכל עת וזמן יקרא לפניו מתוך מאה וחמישים המכתבים שהגיעו אליו במשך השנים, ותעל שמחת המלך על גדותיה - אעפ"י שהקוראים לא היה זה שכתבם, מ"מ הייתה קריאתם מעלה לפניו נח"ר למשמע המכתבים שכתבם עבדו הנאמן אליו בכל לב. וזאת אנו מבקשים שתהא אמירת התהילים שלנו כמו שאמרם דוד - שיגרמו לפניו נייחא כאותה נייחא שגרם דוד המלך, כדאיתא בזה"ק (ח"ב זק). 'דוד בדיחא דמלכא הוה'.

כב. בודאי אין כוונתו לביטול תורה כפשוטו, שהרי אף התהילים הם בכלל תורה, ומהיכי תיתי שייחשב לביטול תורה, אלא בא לחדש שאין בכך אפילו ביטול תורה באיכות.

כג. מסופר שהרה"ק מהורנסטייפל התארח בבית חותנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, כאשר עמד לשוב לביתו שבמדינת רוסיא, נעמדה בתו של הדברי חיים ושפכה מר ליבה בפני אביה הק' אודות המלכות הרשעה, ובתוך דבריה אמרה שהיא קשה יותר ממצרים. נענה לה אביה הדברי חיים, אל תאמרי כן, שהרי במצרים עדיין לא היה לבני ישראל את התורה המשיבת נפש, אולם אנו יש בידנו את התורה שבכוחה נחזיק מעמד.

כד. ואכן החזון איש היה מייעץ למי שמסתפק כדת מה לעשות ואינו יכול להכריע, שילמד דף גמרא ועל ידי זה תתיישב דעתו עליו ויוכל לגמור בדעתו ולהכריע צדדי הספק.

כה. וכפי שהיה אומר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שסגולה ללמוד תורה היא עצם ישיבת האדם ועסקו בתורה... וידע נאמנה כי ביותר חביב לפני הקב"ה הלומד תורה מתוך הדחק. מעשה בשני אחים, אחד עשיר ואחד עני ואביון, העני היה יושב באוהלה של תורה ואחיו העשיר היה משגר לו שמונה זלוטי למחייתו מדי שבוע בשבוע. לימים אמר העשיר לאחיו ברצוני להתחלק עמך בשכר לימודך תמורת זאת שאני מעלה לך מעות לפרנסתך. השיב העני שברצוני להתייעץ על כך עם רבו הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין, ויען הגר"ח, שהנה ודאי מקבל העשיר שכר על לימוד העני אף אם לא יתנו ביניהם, שהרי לא גרע חלקו מאותם הנשים המקבלים שכר על כך שמסייעים לבעליהם ללמוד, וכפי שאמרו בגמ' נשי במאי קזכי וכו', אך בשכר המיוחד לעמלי תורה מתוך הדחק אין לו שום שייכות, ולא יועיל אם יתנה על כך, שהרי מ"מ אינו מתוך הדחק.

כה איתא בתנא דבי אליהו (רבא פ"ה) 'בא וראה כמה גדולה כוחה של התורה, שממחרת את פושעי ישראל בזמן שעושיין תשובה, אפילו מעבודה זרה שבידם, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליתכם וגו', ואין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' ואין טהרה אלא דברי תורה'.

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (פר' האזינו ד"ה כשעירים) היה אומר, שהנה מצינו בגמ' (יומא פו.) ארבעה חילוקי כפרה, ומבואר ברמב"ם (עיי' ריש הל' תשובה) שכל זה אינו אלא בזמן הזה, אבל בזמן שביהמ"ק היה קיים נתכפרו כל ד' החילוקים ב'שעיר המשתלח' ביום הכיפורים. ולפי זה מבאר דברי ה'ספרי' בפסוק (דברים לב ב) כשעירים עלי דשא - שהתורה מכפרת כשעירי יוהכ"פ, והיינו שעסק התורה מכפר ב'שעיר' של יוהכ"פ - אפילו על עונות החמורים ביותר, בעודנו בחיים חיותינו. והרה"ק בעל התניא (עיי' איגרת התשובה ט י) כתב שעל ידי עסק התורה ניתן להשיג 'תשובה עילאה' - לכפר על דברים שנאמר עליהם שאין מועיל עליהם תשובה.

הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע כתב (קריינא דאונרתא, ח"א מכתב יז) לאחד שהיה מסגף עצמו 'נבהלתי... שאתה צם תעניתים... ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תעניות'.

יהא רעוא קמיה שנוכה להאמין בו ובהנהגתו, ועי"ז תשלוו ותשקט נפשנו, ויושפע שפע רב בכל העולמות, להאיר עצמנו באור התורה, בנו יקוים 'שובו בנים שובבי'ם' והקב"ה יקיים שובה ה' עד מתי, ובא לציון גואל בב"א.

איתא בגמרא (ע"ז יט.) 'כל העוסק בתורה, הקב"ה עושה לו חפציו'. ובמהרש"א מבאר, כי ה'עוסק בתורה' יצליח בכל עניניו אף ללא השתדלות כלל, וסני לו לחפון ולרצות בדבר מסוים - והקב"ה עושה לו 'חפציו'.

איתא מהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע (זרע קודש בא, ויקרא) כי הנה 'ארבע תקופות' בשנה הן, והם כנגד ד' היסודות מהן נברא עולם העשייה - אש, רוח, מים עפר. והנה תקופת טבת שבה אנו נמצאים, היא נגד יסוד האש. על כן, בתקופה זו מתגברת באדם תאוות היצר, ובווערת בלבו של אדם כאש אוכלה עד שכמעט ומפילתו לפח יקוש ולדברי עוון רח"ל, על כן נתנו לנו 'מתנה' מן השמים - 'ימי השובבי'ם' אשר כוחם רב להילחם בהם נגד היצר הרע, להדיחו מפנינו לבלתי ישוב להסית לבבנו חלילה.

ואיכבה נוכל לו, על ידי שנעסוק בימים אלו בלימוד התורה הקדושה בהתמדה מרובה. כי כוחה של תורה, בייחוד באלו הימים, יש בידה לשתק את ידי השטן ולומר אל המלאך המשחית הרף. וכמו שכתב ה'זרע קודש' בעצמו בהרחבה במקום אחר (פרשת תרומה ד"ה ועשו ארון עצי שטים) ז"ל. 'ועיקר תשובה הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל, אם היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפי'. ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה. כי אמרו ז"ל - איזהו חסיד המתחסד עם קונו, הפירוש - כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד, והתורה"ק נקראת 'תורת חסד' (משלי לא כו), וקוב"ה 'חסד קל כל היום' (תהלים נב יג), ואם תרצה אתה ג"כ להיות חסיד, תתחסד עם קונך, שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא ג"כ חסיד, עכ"ל.

כו. הנה עומדים אנו בפתחו של חודש שבט, וכתוב (דברים א ג-ה) 'ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש (שבט) באחד לחודש... הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר', ואמרו צדיקים (לדורותיהם) שהשפעה רבה לדורות עולם ניתנה לימים אלו, להתחיל ביגיעה חדשה, בהתחדשות בהתמדת התורה מ"ח שבט והלאה, כי ב'ביאורו' של משה השפיע שבכל שנה ושנה יבוא ביום זה מן השמים 'בהירות' בתורה לכל אחד מישראל.

ה'חידושי הרי"ם' זי"ע היה אומר דביום זה נפתחים כל מעיינות החכמה, וכל דבר חידוש שתלמיד וותיק עתיד לחדש במשך כל השנה נמשך מהאי יומא, על כן, על כל אחד לעורר את נפשו בלבו מזה היום והלאה בהתחזקות בתורה. ומשמיה דהרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (י"א בשם חי' הרי"ם) מתאמרא, שיש בידו להרגיש חילוק בין דברי תורה שהתחדשו מקודם לר"ח שבט, לבין אלו שהתחדשו תיכף לאחר ר"ח שבט.

כז. וכתב עוד שם, מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עוונות, ילמד ב'חזרה' על דבר שכבר הוא יודע היטב - דללימוד זה אין לו חשק, והוי לימוד זה לשם שמים ממש והוה גם כן סיגוף...